

1. ЗАХИСТ НА ПІДСТАВІ ПОЛЬСЬКОГО ЗАКОНУ

12 березня 2022 року був оголошений Спеціальний закон¹, щодо допомоги громадянам України, які прямують до Польщі. **Закон набуває сили ретроактивно, тобто з 24 лютого 2022 року.**

1.1. Хто може легально перебувати в Польщі на підставі Спеціального закону?

Відповідно до Спеціального закону перебування вважається законним, якщо в'їзд відбувся 24 лютого 2022 року або пізніше. Крім того, Спеціальний закон вводить два обмеження щодо того, що вважається законним перебуванням:

- вимога щодо громадянства України для цих осіб (не врегульовано статус осіб, які не мають громадянства України та втікають з України до Польщі, а це означає, що їхнє перебування не може вважатися законним на підставі спеціального акту),
- вимога в'їзду на територію Польщі безпосередньо з України (спеціальний закон не включає непрямий в'їзд - через територію іншої держави, наприклад, з України в Угорщину, з Угорщини в Польщу).

Виняток становлять особи з Картою поляка² та подружжя громадян України, які безпосередньо в'їхали до Польщі.

1.2. Основні правила, що впливають із спеціального акту

1. Яке перебування вважається законним?

Відповідно до Спеціального закону, легальне перебування має місце, якщо в'їзд відбувається після **24 лютого 2022 року** у зв'язку з воєнними діями в Україні. Остання дата в'їзду, яка дає право на законне перебування, буде зазначена в виконавчому розпорядженні до спеціального закону. Легальним буде також перебування дитини, народженої в Польщі, протягом періоду коли перебування матері є законним. Право на законне перебування втрачає силу у разі виїзду з Польщі на термін понад 1 місяць. **ПОДАВАТИ ЗАЯВУ НА ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ПЕРЕБУВАННЯ АБО НА ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ НЕ ПОТРІБНО. ЯКЩО УМОВИ ВИКОНАННІ, ТО ЦЕ БУДЕ НАДАНО ЗАКОНОМ.**

¹ Закон від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави (Dz.U 2022 poz. 583).

²Карта поляка – це документ, що підтверджує зв'язок власника з польським народом. Він може бути присуджений, серед іншого, особам, які мають польських предків або які підтвердили зв'язки з польською культурою чи традицією. Як правило, вона є дійсною протягом 10 років з дати надання (з можливістю продовження).

<p>2. Які формальності необхідно виконати в першу чергу?</p>	<p>Обов'язковою є реєстрація в'їзду:</p> <ul style="list-style-type: none"> - комендантом прикордонної служби під час прикордонного контролю, або - шляхом подання заяви до органу місцевого самоврядування (будь-якого urzędu gminy) про присвоєння номера PESEL. <p>Кінцевий термін подання заяви – 60 днів з моменту в'їзду в Польщу. Щодо особи, яка не має повної дієздатності, заяву подає законний представник. У разі дитини заяву подає особа, яка фактично здійснює опіку над дитиною.</p>
<p>3. Що потрібно знати, під час заповнення заяви на номер PESEL та реєстрації?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - зразок заявки на номер PESEL буде опубліковано в Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Cyfryzacji; - до заявки слід додати фото; - в особи, яка подає заявку, будуть зняті відбитки пальців (не стосується дітей до 12 років та осіб, які фізично не можуть це зробити); - номер PESEL буде видано після встановлення особи на підставі наявних (у тому числі недійсних) документів, таких як паспорт, посвідчення особи, Карти поляка чи водійського посвідчення, а у випадку дітей, також свідоцтва про народження.
<p>4. Як довго перебування вважається легальним?</p>	<p>18 місяців від дня 24 лютого 2022 року, тобто до 24 серпня 2023 року.</p>

1.3. Які повноваження дає спеціальний закон?

Тип повноважень	Опис	Правова база
<p>1. Допомога від воєводи та інших органів</p>	<p>Воєвода має надавати українським громадянам допомогу, яка полягає у: розміщенні; забезпечення цілодобового колективного харчування; забезпечення транспортом до житла або місць, де надається медична допомога; фінансування поїздок у громадському транспорті, забезпечення миючими засобами та засобами особистої гігієни та іншими товарами.</p> <p>Подібну допомогу можуть надавати й інші польські органи самостійно.</p>	<p>ст. 12</p>

2. Виконання роботи	Громадянин України, який проживає в Польщі на законних підставах, має право працювати, якщо його роботодавець протягом 14 днів з дня початку роботи повідомить повітове управління праці про те, що цій особі доручено роботу.	ст. 22
3. Здійснення економічної діяльності	Громадяни України, які легально перебувають в Польщі, можуть здійснювати та вести підприємницьку діяльність на її території на тих самих умовах, що й громадяни Польщі, але за умови, що їм присвоєно номер PESEL (процедура, описана в попередній таблиці в пунктах 2 і 3).	ст. 23
4. Соціальні виплати	Громадяни України, які легально перебувають у Польщі, мають право на отримання таких пільг: сімейні пільги, пільги на навчання, пільги «гарний старт», із сімейного капіталу, дофінансування зменшення плати за перебування дитини в яслах; їм також можуть надаватися пільги відповідно до положень Закону про соціальну допомогу, а також матеріальна допомога учням, визначена Законом про систему освіти.	ст. 26, 29-30, 53
5. Виплата у розмірі 300 zł	Громадянин України, який легально перебуває в Польщі, якому присвоєно номер PESEL, має право на одноразову грошову допомогу в розмірі 300 злотих на особу (окремо, наприклад, для батьків і для дітей). Для його отримання необхідно подати письмову заяву до компетентного управління гміни (urząd gminy).	ст. 31
6. Психологічна та харчова допомога	Громадянин України, який проживає в Польщі на законних підставах, має право на безоплатну психологічну допомогу – для її отримання необхідно звернутись до відповідного управління гміни (urząd gminy).	ст. 32 і 33
7. Реабілітація людей з інвалідністю та медична допомога	Громадянин України, який легально перебуває в Польщі, може отримати безкоштовну медичну допомогу в такому ж обсязі, як і громадяни Польщі (за незначними винятками). Він також має право на отримання виплат для людей з інвалідністю.	ст. 34-37

8. Надання посвідки на тимчасове проживання	Процедура, описана в таблиці нижче	ст. 38
9. Соціальна стипендія для студентів	Громадянин України, який легально проживає в Польщі, який є студентом, може претендувати на соціальну стипендію для польських студентів.	ст. 41 закону 10-12
10. Продовження перебування на підставі візи	<p>Якщо громадянин України перебуває в Польщі на підставі візи або дозволу на тимчасове проживання, наприклад, коли він прибув до Польщі до 24 лютого 2022 року, і термін дії візи або дозволу закінчується після цієї дати, він продовжується за законом. до 31 грудня 2022 р.</p> <p>Також продовжується термін дії карти на проживання, документа, що посвідчує особу, та дозволу на толерантне перебування.</p> <p>Продовження здійснюється згідно із законом, подавати заявки чи виконувати інші дії не потрібно.</p>	ст. 42
11. Прийняття на навчання	Громадяни Польщі та України, які є студентами певного напряму навчання в українському університеті, можуть подавати документи на вступ на той самий рік і напрямок навчання до польського університету.	ст. 45
12. Згода на заняття професією лікаря, медичної сестри/брата	Громадянин України, який має ліцензію на діяльність лікаря, стоматолога, медсестри чи акушерки, може отримати право займатися цією професією в Польщі після виконання умов, встановлених польськими законами про ці професії.	ст. 61-64

1.4. Після 18-місячного терміну легального перебування - дозвіл на тимчасове проживання

Повторимо, що протягом перших 18 місяців з 24 лютого 2022 року перебування громадян України в Польщі є легальним після виконання вищеописаних умов і не потребує подання додаткових заяв.

Однак для легалізації більш тривалого перебування (понад 18 місяців) необхідно буде подати заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання, що також передбачено Спеціальним законом.

<p>1. Як подати заяву на отримання посвідки на тимчасове проживання?</p>	<p>- Заяву треба подавати до воєводи, компетентного за місцем проживання громадянина України (наприклад, особи, які перебувають у Варшаві, подають заяву до Мазовецького воєводи, а особи, які перебувають у Кракові – до Малопольського воєводи).</p> <p>- Заява має бути подана в період від закінчення 9 місяців від дати в'їзду до 24 серпня 2023 року (наприклад, якщо особа прибула до Польщі 24 лютого 2022 року, вона може подати заяву протягом періоду з 25 листопада 2022 р. до 24 серпня 2023 р.; а якщо вона прибуде до Польщі 7 квітня 2022 р., кінцевий термін подання заявки почнеться 8 січня 2023 р., а також закінчиться 24 серпня 2023 р.).</p> <p>- Громадянин України, якому надано дозвіл на тимчасове проживання, має право працювати на території Польщі без дозволу на роботу.</p>
<p>2. Який термін дії посвідки на тимчасове проживання і на що вона дозволяє</p>	<p>Посвідка на тимчасове проживання дійсна протягом 3 років з дня її видачі. Це дозволяє вам як перебувати, так і працювати на території Польщі без необхідності отримання дозволу на роботу.</p>

2. ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ ВІДПОВІДНО ЗАКОНУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3 огляду на війну в Україні, Рада Європейського Союзу своїм виконавчим рішенням від **4.03.2022³** впровадила рішення, яке полягає у наданні тимчасового захисту особам, які втікають з України, на таких принципах описаних нижче. Цей механізм встановлює ширший каталог людей, які можуть подати заяву на захист у Польщі, ніж польський Спеціальний закон.

2.1. Чим є тимчасовий захист?

Тимчасовий захист дозволяє швидко легалізувати перебування людей, які втікають з України, **в будь-якій державі-члені Європейського Союзу, незалежно від того, який кордон якої країни з Україною було перетнуто та скількома країнами особа подорожувала.**

Приклади:

- Особа, яка прибула до Польщі через інші країни, наприклад, Угорщину, може подати заяву на тимчасовий захист у Польщі, якщо вирішить залишитися тут.
- Особа, яка перетнула українсько-польський кордон, але вирішила поїхати далі, наприклад, до Німеччини, може подати заяву на тимчасовий захист у Німеччині.

³Виконавче рішення Ради (ЄС) 2022/382 від 4 березня 2022 р. про наявність масового переміщення переселенців з України в розумінні ст. 5 директиви 2001/55/WE і призводить до введення тимчасової охорони.

Процедуру тимчасового захисту не слід плутати з процедурою надання статусу біженця, яка регулюється іншими законами і є складнішою та тривалішою⁴!

2.2. Скільки триває тимчасовий захист?

Основний термін охорони – **1 рік**. До кінця року ви можете подати заявку на його продовження максимум на **2 роки в цілому**.

2.3. Що дає вам тимчасовий захист?

Нижче наведено мінімальний обов'язковий обсяг захисту, наданий державами-членами ЄС. Проте кожна держава може надати більш широкий захист.

1. Документи на перебування	Видача документів на проживання на весь період тимчасового захисту (наприклад, посвідки на тимчасове проживання та карти на проживання).
2. Візи	Видача візи (у тому числі транзитної) зі скороченням формальностей і витрат до мінімуму.
3. Інформація на тему охорони	Надання необхідної інформації зрозумілою для даної людини мовою.
4. Діяльність заробкова	Видача дозволу на роботу та навчання. Це також включає застосування нормативно-правових актів про оплату праці, доступ до системи соціального забезпечення та інших варунків праці та зайнятості.
5. Проживання та соціальна допомога	Забезпечення доступу до житла, соціальної допомоги та засобів до існування (якщо особа не має достатніх ресурсів), а також до медичної допомоги.

⁴ Так зване розпорядження Дублін III, (розпорядження Європейського Парламенту і Ради 604/2013 від 26 червня 2013 року про встановлення критеріїв та механізмів для визначення держави-члена, який буде відповідати за розгляд заяви про міжнародний захист, поданої в одній із держав-членів громадянином третьої країни або особою без громадянства);

Директива 2011/95 / ЄС Європейського парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, для єдиного статусу біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також для обсягу наданої охорони;

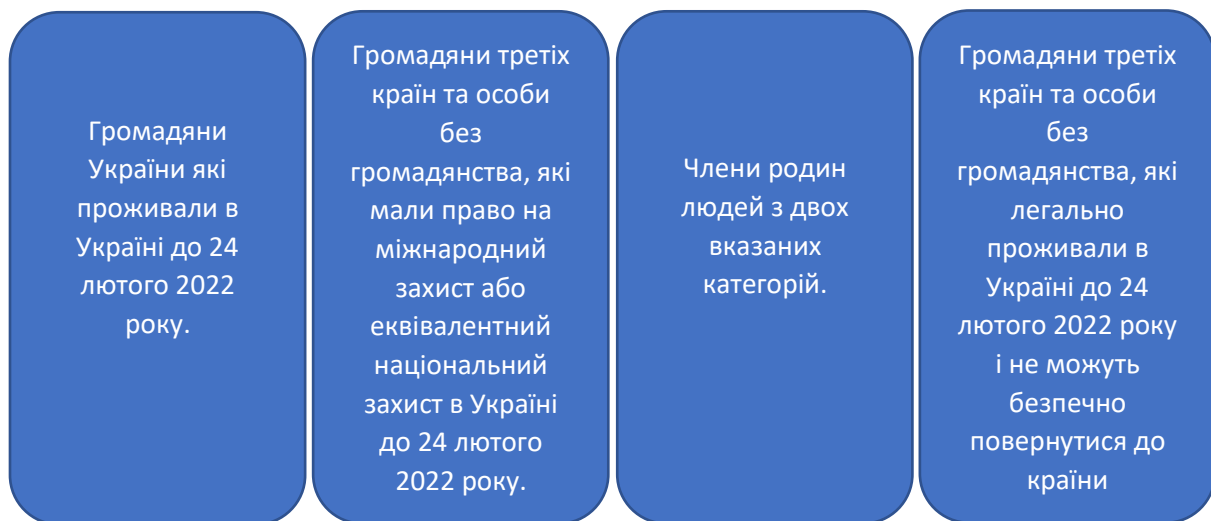
Директива 2013/32 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про спільні процедури надання та зняття міжнародного захисту;

Закон від 13 червня 2003 року про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща (тобто Журнал законів від 2021 року, ст. 1108)

6. Навчання	Надання доступу до освіти на тих самих умовах, що й громадянам приймаючої держави-члена в віці до 18 років.
7. Охорона дітей	Держави-члени вживають заходів для забезпечення необхідного захисту неповнолітніх без супроводу, які користуються тимчасовим захистом зі сторони куратора або представника організації, яка займається опікою та захистом неповнолітніх, або інших відповідних представників.

2.4. Хто має право на тимчасовий захист?

Виконавче рішення Ради Європейського Союзу не вводить жодних обмежень, пов'язаних з необхідністю прямого в'їзду на територію даної держави-члена. Люди, які можуть користатися з захисту то:

3. РІШЕННЯ РАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПОЛЬСЬКІ РЕГЛАМЕНТИ

Відповідно до законодавства Європейського Союзу, кожна держава-член Європейського Союзу має запровадити власні правила та процедури, на основі яких можна буде охопити вищезазначені особи з тимчасовою охороною. Проте Польський Спеціальний закон не узгоджується з виконавчим рішенням Ради Європейського Союзу, оскільки обмежує коло осіб, які мають право на законне проживання в Польщі, громадянами України, які в'їхали до Польщі безпосередньо.

Крім того, Спеціальний закон суперечить польському закону про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща⁵. Відповідно до ст. 106 цього закону *„Іноземцям, які перебувають у великій кількості до Республіки Польща, які покинули країну походження або певний географічний район через іноземне вторгнення, війну, громадянську війну, етнічні конфлікти чи грубі порушення прав людини, може бути надано тимчасовий захист на території*

⁵ закон від 13 червня 2003 р. про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща (tj. Dz.U. z 2021 г. poz.1108

Республіки Польща, незалежно від того, чи було їхнє прибуття спонтанним чи результатом допомоги, наданої їм Республікою Польща чи міжнародною спільнотою.”

Крім того, відповідно до ст. 107 вищевказаного закону „тимчасовий захист надається на підставі та в межах, визначених у рішенні Ради Європейського Союзу, на строк, що кожного разу зазначений у цьому рішенні”.

Отже, якщо Польща вирішить надати захист українцям за вищезгаданою процедурою, Закон, має надати їх усім, на кого поширюється дія рішення Ради ЄС (а отже, і тим, хто в'їхав у Польщу через територію іншої держави або не має українського громадянства).

Через зазначені вище обмеження, запроваджені спеціальним законом, громадяни України, які втекли до Польщі перед війною в Україні **та в'їхали в Польщу через інші країни**, можуть легально перебувати в Польщі протягом 90 днів. У разі, якщо вони планують більш тривале перебування в Польщі, необхідно буде виконати одну з наступних процедур:

- **подання заяви про захист відповідно до ст. 106 Закону про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща;**
- **подача заяви на тимчасове проживання (максимум 3 роки)⁶ або тимчасове проживання та роботу⁷ та отримання карти на проживання згідно з Законом про іноземців (повинні бути виконані численні умови, наприклад, наявність коштів на утримання або медичне страхування);**
- відстоювання своїх прав у Польщі безпосередньо на підставі рішення Ради Європейського Союзу, швидше за все, в судовому порядку, що, звісно, забере багато часу (такі рішення Ради ЄС прямо зобов'язують і не вимагають виконання, але повинні існувати національні процедури, які дозволяють інстанціям діяти);
- подача заяви про дозвіл на проживання з гуманітарних міркувань (якщо повернення в країну є небезпечним для життя)⁸;
- Подання заяви про надання статусу біженця відповідно до Закону про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща⁹ (необхідно здати паспорт на час розгляду справи, відсутність можливості працювати під час розгляду справи (на практиці це може зайняти навіть 2 роки).

З наведених вище рішень на практиці можна використовувати два: (i) подання заяви про тимчасовий захист в іншій країні ЄС із сприятливими регламентами; (ii) подання заяви на тимчасове проживання та дозвіл на роботу. Подавати заяву на отримання статусу біженця не рекомендується через дуже тривалі процедури, які унеможливають роботу і необхідно перебувати в центрах для біженців.

⁶ Ст. 98 закону від 12 грудня 2013 р. о іноземцях (tj. DzU.z 2021 r. poz.2354)

⁷ Ст. 114 закону від 12 грудня 2013 р. о іноземцях (tj. DzU.z 2021 r. poz.2354)

⁸ Ст.348 закону від 12 грудня 2013 р. о іноземцях (tj. DzU.z 2021 r. poz.2354)

⁹ Ст. 13 та наступні закони від 13 червня 2003 р. про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща (tj. Dz.U. z 2021 r. poz.1108)